

O STRATEGICKEJ AUTONÓMII A BUDÚCNOSTI EURÓPSKEJ ÚNIE V SEVEROATLANTICKEJ ALIANCII

ON STRATEGIC AUTONOMY AND THE FUTURE OF THE EUROPEAN UNION IN THE NORTH ATLANTIC ALLIANCE

RADOSLAV IVANČÍK

HISTÓRIA ČLÁNKU

Doručený: 11. 03. 2022

Schválený: 09. 06. 2022

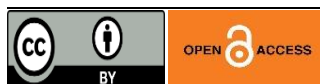
Vydaný: 30. 06. 2022

ABSTRACT

Tensions between the West and Russia, closely linked to the Ukrainian crisis, have further fuelled discussions on mutual cooperation between the European Union and the North Atlantic Alliance in the area of defence. The European Union is the political and economic power base for the security and defence of the European continent, as it is primarily its Member States that set the overall strategy for European foreign and defence policy. On the other hand, the member states of the Union, whether they are or not also members of the Alliance, lag behind their alliance partners, especially the United States, in military capabilities and capacities. Therefore, through some European Union initiatives, they are now seeking to build more military capabilities and capacities, thus strengthening not only the level of European defence and security, but also the possibility of the Union's strategic autonomy. Therefore, the author uses relevant methods of scientific research in this article to discuss the possibilities of European strategic autonomy and the future of the European Union in the Alliance.

KEYWORDS

European Union, North Atlantic Alliance, defence, strategic autonomy.

© 2021 by Author(s). This is an open access article under the Creative Commons Attribution International License (CC BY). <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

ÚVOD

Napriek tomu, že vypuknutie konfliktu na Ukrajine zásadným spôsobom mení pohľad na mnohé veci, v týchto dňoch predovšetkým na zaistenie bezpečnosti a obrany na individuálnej národnej i kolektívnej európskej úrovni, ak sa chceme v tejto štúdii zaoberať strategickou autonómiou a budúcnosťou Európskej únie (ďalej len „EÚ“ alebo „Únia“) a jej členských štátov v Severoatlantickej aliancii (ďalej len „NATO“ alebo „Aliancia“) je potrebné

vrátiť sa pri odkrývaní základov transatlantickej bezpečnostnej spolupráce najprv o niekoľko dekád späť – do rokov bezprostredne nasledujúcich po skončení druhej svetovej vojny. Spojené štáty americké (ďalej len „USA“) spočiatku veľmi intenzívne podporovali európsku obrannú spoluprácu, pretože sa obávali svojho trvalého vojenského záväzku na európskom kontinente. Ich najvyšší predstavitelia pomerne tvrdo presadzovali vytvorenie Európskeho obranného spoločenstva (EU, 2019), ktoré by zlúčilo ozbrojené sily Francúzska, Západného Nemecka, Talianska a troch krajín Beneluxu (Belgicka, Holandska a Luxemburska) do jednej európskej armády, čím by síce opäť vyzbrojili Nemecko, ale bez toho, aby znovu vytvorili nemecké ozbrojené sily. Keď v roku 1954 tento projekt zlyhal,¹ pozornosť sa definitívne presunula na Severoatlantickú alianciu. USA sa stali prostredníctvom nej lídrom v bezpečnostnej a obrannej sfére, zatiaľ čo európske krajiny sa zamerali viac na integráciu v hospodárskej oblasti prostredníctvom Európskeho hospodárskeho spoločenstva (ďalej len „EHS“), vytvoreného v roku 1957 (EÚ, 2017).

Po skončení studenej vojny a bipolárneho rozdelenia sveta sa otázky bezpečnosti a obrany, aj vzhľadom na zásadné zmeny v globálnom i regionálnom bezpečnostnom prostredí a rast predovšetkým asymetrických bezpečnostných hrozieb (Jurčák, 2013; Majchút, 2018; Tomášek, 2019; Kostrec, 2020), stali ešte zložitejšími (Murdza, 2005; Ušiak, 2010; Belan, 2016; Medelský, 2017; Kazanský, 2018; Jurčák, 2020). V roku 1993 vznikla nová organizácia – EÚ, ktorá nahradila EHS a postupne si vypracovala svoju vlastnú stratégiu (Nečas – Kollár, 2018; Procházka – Nečas, 2020). Začala budovať svoju vlastnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku, ktorej nedeliteľnou súčasťou bola bezpečnostná a obranná politika (Labuzík – Olak, 2013; Brhlíková, 2014; Rožňák, 2019). Odvtedy sa medzi EÚ a NATO vedú diskusie o tom, kto čo robí. Oficiálne obe organizácie hovoria o komplementárnosti, vzájomnom dopĺňaní sa; k čomu v rokoch 2016 a 2018 prijali spoločné deklarácie a dnes pracujú na viacerých oblastiach spolupráce (EÚ, 2016 a 2018). Viacerí tvorcovia rozhodnutí na oboch stranách Atlantiku však túto situáciu vnímajú ako hru s nulovým súčtom – to, čo podľa nich posilňuje EÚ, musí nutne oslabovať NATO, a naopak. Tvrdia, že medzi oboma organizáciami vznikla akási neužitočná súťaž krásy (Biscop, 2021, s. 82).

Ak by išlo len o predefinovanie spolupráce alebo akejsi deľby práce medzi EÚ a NATO, táto diskusia už mohla byť vyriešená. Z európskeho uhla pohľadu sa totiž základná a politicky

---

¹ Európske obranné spoločenstvo bol návrh vojenského paktu, ktorý v roku 1950 inicioval francúzsky predseda vlády René Pleven (vychádzal z tzv. Plevenovho plánu) v reakcii na americké výzvy na znovu vyzbrojenie západného Nemecka. Tie sa vystupňovali po vypuknutí vojny na Kórejskom polostrove, ktorá bola vnímaná ako možný predobraz sovietskej agresie v Európe. Jean Monnet (francúzsky politik a ekonomický poradca, celoživotný podporovateľ európskej integrácie) sa obával, aby nemecké vyzbrojenie neznamenalo koniec nemeckého záujmu na vytvorení Európskeho spoločenstva pre uhlie a oceľ. Francúzskym zámerom bolo vytvorenie spoločnej európskej armády, pretože Francúzi boli proti často skloňovanej alternatíve, ktorou bolo pristúpenie západného Nemecka do NATO, kde mal byť naplno využitý vojenský potenciál západného Nemecka v prípade konfliktu s východným blokom. Dôvodom francúzskych obáv bol medzivládny charakter NATO a nemožnosť priamej kontroly nad svojimi členmi, a teda aj Nemeckom. Európske obranné spoločenstvo malo zahŕňať tzv. Šestku krajín - Západné Nemecko, Francúzsko, Taliansko a krajiny Beneluxu. Zmluva o Európskom obrannom spoločenstve bola podpísaná 27. mája 1952, ale nikdy nevstúpila do platnosti pre jej zablokovanie vo francúzskom Národnom zhromaždení v roku 1954.

citlivá otázka netýka autonómie EÚ (ako organizácie európskych štátov) od NATO, ale od USA. EÚ ako organizácia hrá nezastupiteľnú úlohu pri zaisťovaní bezpečnosti a obrany európskeho kontinentu, pretože jej členské štáty vo veľkej miere stanovujú celkovú stratégiu svojej zahraničnej politiky prostredníctvom Únie a pretože iba členstvo v EÚ im môže zaručiť ich politickú a ekonomickú mocenskú základňu. Ak budú členské štáty EÚ úspešné vo svojom úsilí budovať vojenskú silu a nedostatkové obranné spôsobilosti a kapacity prostredníctvom EÚ, bude si to nutne vyžadovať rekonfiguráciu transatlantickej bezpečnostnej architektúry.

Aj preto je primárnym cieľom autora článku, s využitím relevantných metód kvalitatívneho teoretického interdisciplinárneho vedeckého výskumu (analyticko-syntetickej metódy, kvalitatívnej a obsahovej analýzy, metódy teoretického zovšeobecňovania poznatkov, ako aj metódy štúdia dokumentov a ďalších), prispieť v čase prudko sa stupňujúceho napätia vo vzťahoch medzi Ruskom a Západom k odbornej diskusii o otázkach zaistenia európskej bezpečnosti a obrany.

1 O POVAHE VZÁJOMNÉHO VZŤAHU MEDZI EÚ A NATO

EÚ si vo svojej globálnej stratégii z roku 2016 aspoň formálne stanovila za cieľ dosiahnuť „strategickú autonómiu“ v oblasti bezpečnosti a obrany (EEAS, 2016). Predstavitelia americkej administratívy a bezpečnostnej komunity však takmer jednohlasne odsúdili túto ambíciu EÚ, nakoľko to považujú podkopávanie NATO. Aj preto 1. mája 2019 námestníci amerického ministra obrany pre akvizície a udržiavanie a pre kontrolu zbrojenia a medzinárodnú bezpečnosť poslali Federice Mogherini – vtedajšej podpredsedníčke Európskej komisie a šéfke európskej diplomacie z titulu vysokej predstaviteľky Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku spoločný list, v ktorom označili niektoré z obranných iniciatív EÚ, napríklad Európsky obranný fond (European Defence Fund – ďalej len „EDF“) alebo Stálu štruktúrovanú spoluprácu (Permanent Structured Cooperation – ďalej len „PESCO“) za „jedovaté pilulky“ pre transatlantický vzťah (Lord – Thompson, 2019).

USA zároveň neustále tlačia na svojich európskych spojencov, aby vydávali viac finančných prostriedkov na obranu. Závazok, ktorý prijali členské štáty Aliancie na samite NATO vo Walese v roku 2014 – postupne dosiahnuť výdavky na obranu na úrovni 2 % HDP do roku 2024 (NATO, 2014), bol vo Washingtone chápaný ako povinnosť minúť 2 % HDP, najlepšie na nákup amerických zbraní a systémov. Na bruselskom samite v júli 2018 americký prezident Donald Trump dokonca hovoril o 4-percentnom ciele výdavkov na obranu, čo však všetci ostatní v tichosti ignorovali (Emmot a kol., 2018). V marci 2019 sa však impulzívne vrátil k obvineniu európskych spojencov s myšlienkou, že tie členské štáty, v ktorých sú dislokované americké vojenské jednotky, by mali zaplatiť USA plné náklady na toto nasadenie plus ďalších 50 percent. Následne, v júni 2020 oznámil zníženie počtu amerických vojakov v Nemecku, pravdepodobne ako odvetu za údajné nedostatočné vyčleňovanie zdrojov Nemecka na obranu (Wadhams – Jacobs, 2019). V tejto súvislosti je však nutné

poznamenat', že Washington v žiadnom prípade nemôže očakávať, že Európania budú platiť za obranu viac bez toho, aby mali aj viac možností.

Bez ohľadu na stanovené ciele európskej globálnej stratégie európske členské štáty a ich vrcholní predstavitelia zostávajú stále pomerne dosť rozdelení v otázke strategickej autonómie. Niektorí, ako napríklad dnes už bývalá nemecká kancelárka Angela Merkelová, ale aj francúzsky prezident Emmanuel Macron, veľkolepo vyhlásili, že EÚ by mala vziať svoj osud do vlastných rúk (TFG, 2018; Élysée, 2020). Iní predstavitelia, najmä tí z východnej Európy, sa obávali podráždenia USA bez existencie inej alternatívy (Howorth, 2019). V inštitúciách Únie vyvolala problematika strategickej autonómie od roku 2016 (od prijatia globálnej stratégie) veľa diskusií, žiadna však nepriniesla nejaké významnejšie výsledky. Až v roku 2020 došlo k posunu v nej. Členské štáty aj inštitúcie EÚ totiž v súčasnosti už čoraz častejšie hovoria o „suverenite“ alebo „slobode konania“. Ťažiskom sa stala najmä nemecká iniciatíva „Strategický kompas“, ktorý poskytuje viac politického usmernenia pre bezpečnostnú a obrannú politiku EÚ, počnúc aktualizovaným hodnotením hrozieb (Fiott – Lidstrom, 2021). Členské štáty sa tak musia rozhodnúť, nakoľko autonómne chcú – a odvážia sa – byť v oblasti bezpečnosti a obrany. Zvlášť teraz v čase konfliktu na Ukrajine. Faktom ale je, že v mnohých oblastiach medzinárodných vzťahov sa EÚ, popri individuálnych krokoch svojich členských štátov, už vďaka svojej podstate stala autonómny, samostatným aktérom.

Zahraničná politika a obrana predstavujú výnimku. V týchto oblastiach EÚ ako taká nie je aktérom, ale stále funguje na medzivládnom základe – členské krajiny prijímajú všetky rozhodnutia jednomyseľne. Členské štáty sú, samozrejme, suverénnymi krajinami v tom, že sa sami rozhodujú, avšak ich národná strategická autonómia – teda ich schopnosť konať na základe týchto rozhodnutí a samostatne chrániť svoje záujmy – pre väčšinu neexistuje a pre ostatné je prísne obmedzená. Jednotlivé európske štáty majú totiž väčšinou len obmedzenú suverenitu v konaní. Môžu sa síce slobodne rozhodnúť niečo urobiť alebo neurobiť, ale žiadny štát sám o sebe nemôže podniknúť veľmi významné kroky. Napríklad Francúzsko sa môže rozhodnúť nasadiť svoju brigádu do Mali, Čadu, Nigeru alebo Stredoafrickej republiky, prípadne inej krajiny, ale nutne potrebuje k tomu podporu ostatných európskych členských štátov a taktiež USA, najmä pokiaľ ide o spravodajstvo, dopravu, logistiku atď. Súčasná európska diskusia je preto aj o tom, do akej miery by mali členské štáty EÚ ďalej odovzdávať svoju suverenitu a spájať sa, napríklad v oblasti obrany, a stať sa tak autonómny aktérom aj v tejto oblasti.

V porovnaní s EÚ, NATO je plne medzivládne, je to organizácia štátov, ktoré Aliancii neodovzdali žiadne svoje právomoci alebo časť svojej suverenity. Preto NATO nikdy nemôže byť samostatným aktérom, ani nemôže získať autonómiu – vždy bolo a bude nástrojom jeho členských štátov. Z toho dôvodu by sme sa otázkou, či zvýšená autonómia EÚ v oblasti obrany podkopáva NATO, ani nemali zaoberať. Je to v podstate nezmyselná otázka (Howorth, 2019). Dala by sa totiž tiež položiť otázka, či autonómia USA, t. j. samostatné americké konanie vo viacerých medzinárodných záležitostiach podkopáva NATO. Ak by sa

európske členské štáty Aliancie, ktoré sú aj členskými štátmi Únie, rozhodli spojiť svoje obranné úsilie, nijako by to predsa neubralo na jej sile, rovnako tak, ako jej neuberá bilaterálna, trilaterálna alebo viaclaterálna vzájomná spolupráca medzi spojencami (napríklad belgicko-holandská námorná spolupráca, holandsko-nemecký armádny zbor a pod.). Samozrejme, ak by členské štáty EÚ postupne stále viac vystupovali v rámci NATO ako blok, bolo by pre USA ťažšie udržať si dominantné postavenie v rozhodovaní v rámci Aliancie. Aj preto je ambícia EÚ v oblasti strategickej autonómie takou citlivou politickou otázkou (EEAS, 2020).

USA čelia tejto dileme už od konca studenej vojny. Mali by naďalej uprednostňovať spoluprácu s jednotlivými európskymi spojencami prostredníctvom NATO? Uľahčilo by im to udržanie si svojho líderstva prostredníctvom EÚ v nádeji, že to Európanov vojensky posilní a ich aspoň čiastočne odbremenia, aj keď by to znamenalo zmieriť sa s väčšou úlohou Únie v aliančnom rozhodovaní? V súvislosti s touto dilemou sa pochopiteľne vynárajú aj ďalšie otázky, avšak dá sa predpokladať, že bez ohľadu na to, ktorú možnosť si USA zvolia, budú musieť prisúdiť EÚ väčšiu úlohu, ako mala v NATO doposiaľ. V súčasnosti, hoci zahraničná politika zostáva medzivládnu oblasťou, zohráva EÚ nezastupiteľnú úlohu pri tvorbe stratégie (Biscop, 2021, s. 84).

2 O STRATÉGIÍ ZAHRANIČNEJ POLITIKY

NATO vzniklo, ako je všeobecne známe, dávno pred EÚ. V dôsledku toho mnohí stále vnímajú hierarchiu, v ktorej je NATO na prvom a EÚ na druhom mieste, ako keby EÚ mohla prijímať rozhodnutia iba v rámci vopred určeného strategického rámca stanoveného z úrovne NATO. V skutočnosti veci fungujú inak. NATO poskytuje vojenský nástroj, ktorý sa využíva v rámci stratégie zahraničnej politiky definovanej inde. Pokiaľ ide o USA, je to vo Washingtone; pokiaľ ide o členské štáty EÚ, je to v Bruseli – teda aspoň vtedy, ak EÚ funguje ako má. V praxi totiž členské štáty Únie skutočne nie vždy dospeli pri niektorých konkrétnych problémoch k spoločnej stratégii. Vo všeobecnosti, negatívom je potom fakt, že v otázkach strategického významu nemôžu mať Európania veľký vplyv, ak neprijmú jednotný kolektívny prístup EÚ. Veď čo by aj najväčšie a vojensky najsilnejšie európske štáty mohli samé urobiť s vojnou na Ukrajine, vojnou v Sýrii alebo so vzostupom Číny? Ak EÚ prijme stratégiu, ktorá sa bude zhodovať so stratégiou USA, Európania a Američania sa potom môžu spoločne rozhodnúť obrátiť sa na NATO, ak by si situácia naozaj vyžadovala vojenskú akciu.

Opatrenia prijaté po ruskej anexii Krymu a vytvorení separatistických republík na Ukrajine v roku 2014 jasne ilustrujú skutočnú strategickú „líniu velenia“. Európska reakcia na anexiu závisela od vzťahu, ktorý Európa chcela Ukrajine ponúknuť, od ceny, ktorú bola Európa ochotná za to zaplatiť, a od toho, ako Európa videla dlhodobú budúcnosť svojich vzťahov so samotným Ruskom. Európania určite vzali do úvahy postoj Washingtonu. Politické a ekonomické rozhodnutia však bolo možné prijímať len kolektívne

prostredníctvom EÚ. V rámci tohto široko definovaného chápania, členské štáty Únie prispievajú vojenskými silami k posilnenej predsunutej prítomnosti v Pobaltí a Poľsku pod vlajkou Aliancie (NATO, 2022), pričom prostredníctvom EÚ uplatňujú sankcie proti Rusku (EC, 2022). Diplomatické iniciatívy na najvyššej úrovni na ukončenie konfliktu zväčša podnikali Nemecko a Francúzsko. Ich vplyv do značnej miery vyplýva aj z ich členstva v EÚ, nakoľko iba EÚ môže uplatniť alebo ukončiť ekonomické a diplomatické sankcie. Žiadny jednotlivý európsky štát totiž neprijme sankcie jednostranne a nebude riskovať hnev Ruska sám. Ruský vpád na Ukrajinu 24. februára 2022 európske krajiny ešte viac zjednotil, posilnil spoločný postoj a podporil prijímané opatrenia, či už v podobe uvalenia bezprecedentných sankcií na Rusko a jeho predstaviteľov, dodávok zbraní, munície a materiálu alebo inej pomoci vojnou postihnutej krajine a jej obyvateľom.

V prípadoch, keď EÚ nestanoví spoločnú stratégiu, NATO nemôže zaplniť prázdny priestor. NATO totiž nemá žiadne kompetencie ani právomoc zasahovať a rozhodovať o otázkach zahraničnej politiky, obchodu a investícií alebo energetiky členských štátov. V oblasti obrany bude NATO tiež len veľmi ťažko konať, ak bude EÚ rozdelená. Bez spoločnej únijnej stratégie bude väčšina členských štátov EÚ realizovať nanajvýš symbolickú politiku týkajúcu sa zásadných otázok zahraničnej a bezpečnostnej politiky, alebo môžu jednoducho nasledovať politiku USA. Aj pre väčšie členské štáty Únie, hoci ich možno viac vidieť a počuť, je ťažké konať samostatne. Ak je chýbajúca stratégia EÚ výsledkom zotrvačnosti, USA môžu byť stále schopné presvedčiť mnohé európske štáty, aby nasledovali ich príklad a konali spoločne, či už prostredníctvom NATO, alebo prostredníctvom širokej koalície ochotných. Niekedy, aj keď existuje spoločná pozícia EÚ, je totiž častou preferovanou možnosťou ad hoc koalícia namiesto NATO. To bol aj prípad koalície vedenej USA proti Islamskému štátu (US DoD, 2020), ktorá bola vytvorená na summite NATO vo Walese v roku 2014, ale nefungovala ako operácia NATO.

Ak sú však členské štáty EÚ v takejto a podobných otázkach nejednotné, USA zisťujú, že v takýchto prípadoch je veľmi ťažké zmobilizovať NATO a je lepšie nechať európske členské štáty, aby sa radšej samé prihlásili do nimi vedenej ad hoc koalície. Je úplne logické, že ak sú Európania v rámci EÚ v niektorých otázkach rozdelení, nebudú o nič menej, ani o nič viac rozdelení, keď sa stretnú v rámci NATO. Typickým príkladom, ktorý výborne ilustruje tento scenár, je invázia do Iraku pod vedením USA v roku 2003. Keďže členské štáty z EÚ boli kvôli invázii rozdelené, USA sa museli vzdať aktívnej podpory všetkých európskych spojencov, okrem niekoľkých. Letecká kampaň v Líbyi v roku 2011 je ďalším takýmto príkladom. Formálne bola prezentovaná ako operácia NATO, v skutočnosti to ale bola britsko-francúzsko-americká koalícia, ktorá využívala veliteľskú štruktúru NATO. Kvôli jej spornosti² sa na nej zúčastnilo len veľmi málo európskych spojencov a EÚ sa spočiatku

---

² Podľa Krejčího v prípade rezolúcie Bezpečnostnej rady Organizácie spojených národov (ďalej len „BR OSN“) č. 1973 týkajúcej sa použitia vojenskej sily v Líbyi by sa na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že ide o akciu realizovanú v súlade s medzinárodným právom, keďže sa odvoláva na vyššie uvedenú rezolúciu prijatú BR OSN zo dňa 17. marca 2011. Táto rezolúcia, aspoň na prvý pohľad, legalizovala použitie vojenskej sily v Líbyi. Podľa Krejčího, ale nielen jeho, však ide o veľmi problematickú rezolúciu, ktorá umožňuje rôzny výklad. V právnom

zdržala hlasovania aj vzhľadom na nesúhlas Nemecka s vojenskou intervenciou. V takýchto prípadoch politické a ekonomické nástroje a zdroje EÚ, z ktorých mnohé sú kontrolované nadnárodnou Európskou komisiou, nemôžu byť sprístupnené alebo aspoň nie od začiatku. Implementácia komplexného prístupu je potom veľmi náročná.

V otázkach zahraničnej politiky preto viacerí Spojeným štátom odporúčajú konzultovať s Európanmi priamo prostredníctvom EÚ, nie jednotlivo. Únia je jediným fórom, kde môžu európski spojenci prijímať a implementovať stratégie týkajúce sa hlavných otázok súčasnej zahraničnej politiky, t. j. stratégie, ktoré budú formovať rámec, v ktorom sa môže realizovať transatlantická spolupráca. Prehĺbenie interakcie medzi USA a EÚ v oblasti stratégie je o to potrebnéjšie, že americké a európske politiky sa, ako naznačujú posledné trendy, rozchádzajú. Rozdiely sú zrejmé najmä na Blízkom východe a v Perzskom zálive. Príkladom je situácia, keď USA odstúpili od jadrovej dohody s Iránom, zatiaľ čo EÚ ju naďalej podporuje a odmieta si vybrať strany v regionálnej konkurencii medzi Iránom a Saudskou Arábiou. V Bruseli je podkopávanie jadrovej dohody s Iránom zo strany USA všeobecne vnímané ako škodlivé pre bezpečnostné záujmy Európy. Rozdielne pohľady a prístupy sa objavujú aj v ďalších oblastiach. Washington a Brusel napríklad často identifikujú rovnaké problémy so subjektmi, akým je napríklad Svetová zdravotnícka organizácia, avšak zatiaľ čo Únia sa snaží zapojiť do riešenia problémov a hľadať konsenzus, USA sa rozhodli stiahnuť a zastaviť financovanie zdravotníckej organizácie (Berkeley – Higgins-Dunn, 2020).

Budúce administratívy USA možno vo viacerých otázkach zmenia názor, ale pokiaľ ide o Čínu, existuje silný konsenzus oboch strán, že USA sú zapojené do dlhodobej strategickej rivality. Toto je najdôležitejší rozdiel, pretože sa týka svetového poriadku ako celku a miesta Číny v ňom a je nepravdepodobné, že by sa zmenšil. Európania si síce čoraz viac uvedomujú potrebu chrániť si svoju suverenitu, a to aj z dôvodu rastúceho vplyvu Číny vo svete, ale nevnímajú Čínu ako strategickú hrozbu, teda rovnakým spôsobom ako ju vnímajú v USA (Biscop, 2018). Podpredseda Európskej komisie a Vysoký predstaviteľ EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku Josep Borrell dal v tejto súvislosti jasne najavo, že Európania nemôžu akceptovať myšlienku, že svet by sa mal organizovať okolo novej bipolarity medzi USA a Čínou (PCBE, 2020). Európske štáty nemajú záujem vyberať si stranu v čínsko-americkom súperení. To je jeden z hlavných dôvodov, prečo sa členské štáty viac zameriavajú na zvýšenie strategickej autonómie EÚ a nie na zvyšovanie vojenského úsilia prostredníctvom NATO. Aliancia síce na svojom londýnskom stretnutí v decembri 2019 zaradila Čínu do svojho programu (NATO, 2019), ale to nestačí. Pre európskych spojencov

---

chaose vytvorenom práve zmienenou rezolúciou sa tak vytvoril priestor pre extrémne konanie. 19. marca 2011 vlády USA, Francúzska a Veľkej Británie vydali rozkaz svojim ozbrojeným silám, aby zahájili letecké útoky a bombardovali Líbyu bez toho, aby bol takýto krok schválený ich zákonodarnými orgánmi alebo verejnosťou. K tomuto konaniu sa postupne pripojili ďalšie krajiny NATO. 23. marca sa začali podieľať na námornej blokáde a o deň neskôr aj na bombardovaní. Pre takéto konanie je však potrebný súhlas všetkých členských štátov Aliancie, ktorý bol údajne dosiahnutý tajným spôsobom, o ktorom sa ale verejnosť nedozvedela. V tom čase už síce bola v platnosti nová Strategická koncepcia NATO z roku 2010, v ktorej sa hovorí o možnosti zasahovať vojensky v iných štátoch a spolupracovať so zložkami, ktoré riadia odboj v inom štáte, ale len vtedy, ak sú členské štáty priamo ohrozené, k čomu v prípade občianskej vojny v Líbyi v žiadnom prípade nedošlo. (Krejčí, 2011, s. 9-10).

zostáva odstrašovanie Ruska *raison d'être* Aliancie, a preto NATO nevnímajú ako fórum na vytváranie stratégie voči Číne. Akákoľvek administratíva USA bude musieť priamo zapojiť EÚ do problematiky Číny, pretože v mnohých politických a ekonomických otázkach, ktoré sú v hre, má rozhodovaciu právomoc skôr EÚ ako jednotlivé členské štáty.

3 EURÓPSKA ÚNIA AKO INTEGROVANÁ POLITICKÁ A EKONOMICKÁ MOC

Nadnárodná európska integrácia je základom politickej a ekonomickej sily členských štátov EÚ. Hoci v Únii pretrvávajú nerovnosti, jednotný trh umožnil Európanom budovať moderné štáty (Dušek, 2012) a dosiahnuť bezprecedentnú úroveň prosperity. Pre väčšinu členských štátov by opustenie jednotného trhu znamenalo ekonomickú samovraždu. Vďaka opatreniam prijímaným na úrovni EÚ sa členské štáty spamätali z finančnej krízy v roku 2008, čo v skutočnosti viedlo k ďalšej hospodárskej a finančnej integrácii. Rovnako aj zotavenie po kríze spôsobenej ochorením Covid-19 bude jednoduchšie vďaka balíku podpory zo strany EÚ. Členské štáty nie vždy prejavujú solidaritu hneď od začiatku a Únia ako celok často dospeje k rozhodnutiam až po zdĺhavých a bolestivých rokovaniach. Ide o to, že členské štáty sa spojili a odovzdali časť svojej suverenity, aby vytvorili jednotný trh (pre väčšinu členov) s jednotnou menou, preto môže v hospodárskej alebo finančnej kríze prijímať požadované rozhodnutia iba EÚ (Brhlíková, 2013; Kavan, 2014; Rožňák, 2015). Vďaka európskej integrácii obstoja v hospodárskej a v menšej miere aj v politickej rovine proti veľmociam ako USA, Čína alebo Rusko. Na druhej strane, EÚ by určite mohla zlepšiť svoju geoekonomickú výkonnosť a geopolitický vplyv, napríklad využívaním svojho hospodárskeho vplyvu na presadzovanie svojich strategických cieľov. Ak ale má Únia nejaké postavenie vo svetovej politike, tak je to práve vďaka európskej jednote. To isté platí stále viac pre sféru inovácií a technológií, aj tu sú rozsah a kvalita stále dôležitejšie. V oblastiach ako je napríklad umelá inteligencia, v ktorých Európa zaostáva, môže totiž len spoločné úsilie zmeniť súčasný stav a nakloniť pomyslené misky váh v prospech EÚ.

Po druhej svetovej vojne USA silne podporovali európsku integráciu. Úspech EHS bol do istej miery prepojený s úspechom NATO, čím sa upevnila americká bezpečnostná záruka pre Európu. Teraz to však už funguje inak. Predtým sa EHS a potom EÚ bez NATO nezaobíšli. Teraz, keď sa EÚ stala základom pre politickú a ekonomickú stabilitu Európy, Aliancia sa už nezaobíde bez Únie. Bez EÚ by nastala politická nestabilita a hospodárska kríza, ktorá by mohla vyústiť len do zbytočného a vyčerpávajúceho súperenia medzi európskymi štátmi s obmedzenou mocou a neustálym vzájomným podozrievaním. Navyše, ak by sa európske štáty opäť stali vzájomnými rivalmi, Európa by už pre nebola Spojené štáty takým spoľahlivým spojencom, ako predtým, ale zdrojom viacerých rizík. Stručne povedané, ak by sa EÚ rozpadla, znamenalo by to pravdepodobne aj koniec NATO. V takomto scenári by sa USA mohli snažiť nahradiť zaniknuté NATO súborom viacerých bilaterálnych dohôd, ale nie nevyhnutne so všetkými súčasnými spojencami. Európania by urobili dobre, keby pochopili,

že ak by sa iná mocnosť snažila využiť chaos v Únii a v Aliancii na získanie kontroly nad významnými časťami európskeho kontinentu, USA by mohli zasiahnuť, ale nie nevyhnutne na obranu všetkých európskych štátov. Kde by USA „nakreslili“ čiaru, by záviselo od toho, ktoré časti Európy by považovali za podstatné pre ochranu svojich vlastných záujmov a od toho, koľko zdrojov by boli ochotné vynaložiť na Európu (Biscop, 2021, s. 86).

V rámci EÚ už dnes existuje isté napätie, nakoľko sa zdá, že niektoré členské štáty, ako napríklad Maďarsko a Poľsko, sa vracajú k autoritatívnejším formám vlády, vo viacerých prípadoch porušujúcich zavedené zásady a všeobecne akceptované európske demokratické princípy. Takéto vlády sa domnievajú, že môžu porušovať základné hodnoty EÚ, ako je právny štát alebo ľudské práva a pohnevať si ostatné členské štáty EÚ, pretože v oblasti obrany im budú USA vždy kryť chrbát. Trumpova administratíva sa počas svojho pôsobenia dokonca otvorene postavila na stranu poľskej a maďarskej vlády v ich sporoch s inštitúciami EÚ. Takéto podkopávanie EÚ by však mohlo vyprovokovať iné mocnosti, aby to využili vo svoj prospech, pretože, ako už bolo uvedené, Európania si nemôžu byť na 100 % istí budúcou stratégiou USA. Súčasná poľská vláda môže mať pocit, že vybudovanie americkej vojenskej základne na svojom území je dostatočnou zárukou proti akejkoľvek možnosti. Nemali by však zabúdať na to, že počas konfliktu sa „kavaléria“ z takejto pevnosti môže rozhodnúť, že tí, ktorí žijú v jej okolí, sú postrádateľní. To je dôvod, prečo sa populistické európske politické strany a vlády, ktoré aktívne podkopávajú súdržnosť EÚ, zahrávajú s ohňom – rovnako ako tí Američania, ktorí ich podporujú. Maďarský premiér Viktor Orbán možno zastáva fikciu „neliberálnej demokracie“, no zabúda, že zmyslom NATO je dnes brániť nielen územie svojich členov, ale aj demokratický model, ktorý si členské štáty vo svojich krajinách vytvorili. Inak tomu nebolo pri zakladaní Aliancie, keď bolo zo strategických dôvodov pozvaných na vstup viac ako jedna diktatúra. Dnes by bolo pre každú demokratickú vládu v NATO ťažké presvedčiť svojich občanov, aby ohrozila životy svojich občanov – príslušníkov svojich ozbrojených síl pri obrane diktatúry v inej krajine NATO. V prvom rade je ale zodpovednosťou EÚ presadzovať demokraciu vo všetkých jej členských štátoch (Biscop, 2021; Zalan, 2021; Rankin, 2021; Gotev, 2022).

Najhorší možný scenár v podobe rozpadu EÚ sa určite nenaplní. Ako ukazuje zdĺhavý proces Brexitu, odchod sa oveľa ľahšie povie, ako skutočne zrealizuje. Súčasný nedostatok jednoty v niektorých záležitostiach v rámci EÚ oslabuje aj NATO. Žiaľ, maďarská vláda a ďalší sa ochotne nechajú ovplyvňovať inými mocnosťami a na ich príkaz zmiernia alebo úplne zablokujú rozhodovanie Únie. Keďže takmer všetky rozhodnutia o zahraničnej a obrannej politike si vyžadujú jednomyselnosť, stačí, ak iná mocnosť presvedčí jednu alebo dve krajiny, aby „zradili“ EÚ. Toto zatiaľ nijako výrazne neovplyvnilo postoj EÚ k Rusku a Ukrajine napriek pokračujúcim ruským pokusom o rozdelenie Únie. Naopak, ako je uvedené vyššie, súčasná ruská agresia európske krajiny aspoň nateraz zjednotila. Zato Čína bola často veľmi úspešná pri získavaní predstaviteľov členských štátov ako svojich agentov a pri oslabovaní alebo vyhýbaní sa politikám EÚ, ktoré považuje za škodlivé pre jej záujmy (Tabery, 2020). Keďže pri

absencii širšieho strategického konsenzu v rámci EÚ je len malý priestor na koordinovanú transatlantickú akciu, oslabuje to aj NATO a transatlantickú spoluprácu.

Vzhľadom na to, že európske štáty získavajú vplyv na medzinárodnej scéne prostredníctvom EÚ, odchod z Únie by sa rovnal tomu, že sa tejto páky vzdajú a stanú sa zraniteľnými voči vonkajšiemu tlaku iných mocností. Brexit sa ešte ani nestal realitou a Spojené kráľovstvo to už zažilo. Keď sa v septembri 2018 loď Kráľovského námorníctva plavila cez to, čo Čína považuje za svoje vody v Juhočínskom mori, Peking výslovne varoval Londýn, že ďalšie takéto kroky by mohli ohroziť ich budúce bilaterálne hospodárske vzťahy po Brexite. Čína by si toto nikdy nemohla dovoliť v takejto miere, ak by Británia zostala v EÚ, pretože si nemôže dovoliť ohroziť svoje hospodárske vzťahy s celou Úniou. To znamená, že Brexit, na rozdiel od tvrdení Spojeného kráľovstva, naozaj oslabuje NATO. Londýn sa síce môže rozhodnúť, že neustúpi iným mocnostiam, ale Číne to poskytne podstatne väčší vplyv na ovplyvňovanie britského rozhodovania prostredníctvom nevojenských prostriedkov (Shepherd – Jordan, 2022).

4 GENEROVANIE VOJENSKEJ SILY, SPÔSOBILOSTÍ A KAPACÍT

V oblasti obrany sa európska integrácia stala tiež nevyhnutnou, keďže obrana je oveľa menej rozvinutá ako iné oblasti. Počas obdobia studenej vojny a bipolárneho rozdelenia sveta si európske štáty udržiavali početné konvenčné vojenské jednotky s celým spektrom síl alebo prinajmenšom s veľmi širokou škálou vojenských spôsobilostí a kapacít, takže integrácia obranného úsilia vtedy nebola potrebná. Dnes však podstatne menšie ozbrojené sily, menšie rozpočty na obranu a neprimerane drahšie zbrane, zbraňové systémy a vojenská technika a vybavenie znamenajú, že ani jeden európsky štát nedokáže udržiavať plnohodnotné ozbrojené sily zodpovedajúcej veľkosti, schopné samostatne plniť úlohy vo všetkých typoch vojenských operácií. Fragmentácia a protekcionizmus vyústili do mozaiky národných síl väčšinou nízkej pripravenosti, pričom celkovo tieto národné sily nepredstavujú komplexný balík ozbrojených síl schopných pôsobiť v plnom operačnom spektre. Existujú mnohé kritické nedostatky, pokiaľ ide o strategické prostriedky, rezervné sily alebo zásoby munície či vybavenia. V dôsledku toho je Európa pri akomkoľvek väčšom operačnom nasadení závislá od USA. Európski spojenci sa v rámci NATO dohodli, že vynaložia zo svojich rozpočtov viac na obranu. Ale ak v tom bude každý jeden štát pokračovať samostatne, stav ozbrojených síl európskych členských štátov a ich závislosť od USA ostanú v podstate nezmenené, aj keď všetky vyčlenia na obranu 2 % svojho HDP. Len spojením obranného úsilia môže skupina európskych členských štátov vybudovať komplexný balík ozbrojených síl, schopných plniť úlohy v plnom operačnom spektre, vrátane strategických prostriedkov, ktoré umožňujú projektovanie spôsobilostí na hraniciach Európy i mimo nej (Procházka a kol., 2018; Ivančík, 2020 a 2021).

EÚ síce nepredstavuje jediný rámec, v ktorom by sa dalo zorganizovať a zrealizovať požadované spojenie európskeho obranného úsilia, ale rozhodne je najslubnejší. Dvadsaťpäť členských štátov Únie sa pripojilo k Stálej štruktúrovanej spolupráci (PESCO) (EDA, 2020), ktorá inštitucionalizuje obrannú spoluprácu v EÚ, zatiaľ čo Európska komisia zriadila Európsky obranný fond (EDF) (EDA, 2021) za účelom poskytnutia prostriedkov na obranu v rozpočte Únie. Ak sa možnosti, ktoré PESCO ponúka, maximálne využijú, môže sa stať jednotnou platformou pre spoločný rozvoj všetkých vojenských spôsobilostí, ktoré európske členské štáty EÚ a NATO potrebujú na splnenie svojich cieľov v tejto oblasti. Namiesto podkopávania Aliancie by PESCO mohlo pomôcť NATO zabezpečiť, aby sa dodatočné prostriedky, ktoré európski spojenci sprístupňujú, využili čo najlepšie a najefektívnejšie. Mnohí Američania a Európania sú skeptickí voči PESCO, keďže v minulosti viaceré pokusy o podporu obrannej spolupráce nepriniesli žiadne významnejšie výsledky. PESCO sa líši v tom, že na rozdiel od všetkých predchádzajúcich neformálnych iniciatív ako napríklad Pooling & Sharing (Združovanie a zdieľanie) v EÚ (EDA, 2016) alebo Smart Defence (Inteligentná obrana) v NATO (NATO, 2015) je teraz súčasťou inštitucionálneho usporiadania EÚ. Inými slovami, len tak ľahko sa nestratí, nezmizne. Rovnako, ako je tomu v rámci procesu obranného plánovania v NATO (NATO Defence Planning Process – ďalej len „NDPP“) (Kelemen – Ivančík, 2012; Zúna – Pikner, 2013), členské štáty budú systematicky niesť zodpovednosť za plnenie úloh a stanovených cieľov. To síce ešte nezaručuje, že PESCO bude perfektne fungovať (rovnako, ako len málo spojencov plní všetky svoje ciele stanovené a prijaté v rámci NDPP), ale o to viac by to Aliancia a USA mali podporovať, než spochybňovať (Biscop, 2018).

V tejto súvislosti je úplne prirodzené, že ak európske členské štáty vyčlenia zo svojich štátnych rozpočtov viac prostriedkov na obranu, tak ich využijú na nákup európskych zbraní, systémov, techniky a vybavenia. Pre NATO ako celok to nie je a ani nemôže byť problém, ale pre Trumpovu administratívu to problém bol. Vo Washingtone však nemohli reálne očakávať, že Európania, napriek Trumpovmu nevyberavému nátlaku, použijú všetky dodatočne vyčlenené prostriedky na nákup amerických zbraní a techniky. Jedným z dôvodov, prečo vyššie uvedený list „jedovatej pilulky“ vyvolal v Bruseli taký rozruch, je to, že Európania ho čítali a chápali ako list motivovaný oveľa viac úzkoprsými americkými finančno-priemyselnými záujmami než obranno-strategickými aliančnými záujmami (Biscop, 2021). Pre Úniu je autonómia obranného priemyslu logickým nositeľom, reprezentantom celkovej ekonomickej a technologickej autonómie, o ktorú sa EÚ rovnako ako všetky ostatné mocnosti usiluje. Ak teda bude PESCO fungovať, Európa bude nakupovať pre svoje ozbrojené sily viac – ale najmä – európskych produktov. Ak budú PESCO a EDF úspešné, EÚ by sa mohla stať nenahraditeľnou pri rozvoji vojenských spôsobilostí a kapacít.

Cieľom EÚ je tiež vykonávať expedičné vojenské operácie autonómne v širokom susedstve Európy. Uvedené je v súlade s dlhodobým, ale zatiaľ stále nedosiahnutým cieľom (tzv. Helsinským hlavným cieľom) (EP, 2004), ktorým je schopnosť EÚ nasadiť a udržať pozemné sily a ekvivalentné námorné a vzdušné sily všade tam, kde to bude potrebné.

Autonómne operácie však nemusia nevyhnutne znamenať výhradne operácie EÚ. V praxi to môžu byť operácie pod akoukoľvek vlajkou (EÚ, NATO, OSN, alebo v rámci ad hoc koalície) (Jurčák a kol. 2009; Ivančík – Jurčák, 2013; Marek, 2019), ale pod politickou kontrolou a strategickým riadením európskych vlád, s európskym generálom alebo admirálom na čele a so spoliehaním sa výhradne na európske sily a prostriedky.

Z pohľadu NATO je jadrom sporu velenie a riadenie takýchto operácií. V Aliancii sa obávajú, že EÚ sa usiluje o vytvorenie vlastného stáleho operačného veliteľstva popri štruktúre NATO. Aliancia a Únia majú totiž dohodu Berlin Plus (EP, 2002), ktorá umožňuje EÚ prístup do systému velenia a riadenia NATO. Mnohí v Európe to však považujú za neuspokojivé, pretože si to vyžaduje, aby EÚ najprv rokovala so Severoatlantickou radou a potom s Najvyšším veliteľstvom spojeneckých síl v Európe (Supreme Headquarters Allied Powers Europe – SHAPE), než aby priamo interagovala s konkrétnym veliteľstvom NATO. Takéto zdĺhavé delegovanie v podstate znamená vzdanie sa velenia. Ak je teda pre Alianciu stály veliteľský štáb EÚ nežiaduci, jedinou ďalšou alternatívou by bolo poskytnúť Únii alebo ad hoc koalícii štátov EÚ priamy prístup k veliteľstvu NATO, ktoré by uskutočnilo individuálnu operáciu. Američania by mali len a len privítať autonómne európske operácie. Ak by boli Európania schopní samostatne zvládnuť akúkoľvek nepredvídanú krízovú situáciu vo svojom susedstve, Washington by mohol sústrediť svoju pozornosť na Áziu.

Práve preto, že Ázia a najmä Čína boli pred ruským vpádom na Ukrajinu stredobodom americkej strategickej pozornosti, možno bude musieť EÚ zvážiť aj to, či by aj v oblasti kolektívnej územnej obrany nemala ašpirovať na väčšiu autonómiu. USA totiž prijali štandard jednej vojny pre svoje vojenské úsilie zamerané na porážku veľmoci (Brands – Montgomery, 2020). Otázkou pre Európanov je, čo by sa stalo, keby boli USA zahľtené eskalujúcou krízou v Ázii. Boli by schopní sami sa v prípade potreby brániť akejkoľvek vojenskej hrozbe? Dorazili by americké posily čo najskôr a v takom počte, ako sa očakáva? Myšlienka väčšej európskej autonómie v územnej obrane (či už predstavovanej ako európsky pilier v rámci NATO alebo prostredníctvom EÚ) je podľa Bariého kliatbou pre USA a pre väčšinu európskych vlád. Je to však americké rozhodnutie presmerovať svoju strategickú pozornosť a úsilie do Ázie a Tichomoria, preto by si Washington skutočne mohol želať väčšiu európsku nezávislosť v oblasti obrany. Faktom ale je, že vzhľadom na potrebné zdroje a vôľu by sa európska autonómia v obrane vlastného územia mohla stať realitou až v dlhodobom horizonte (Barrie a kol., 2020). Dnes je už ale jasné, že vojna na Ukrajine mnohé veci zmení a mnohé urýchli.

ZÁVER

Najstrategickejšie a najdôležitejšie rozhodnutie, ktoré európske štáty prijali od konca druhej svetovej vojny, bolo začať s európskou integráciou. Bez NATO by sa však nemohla rozbehnúť, napredovala totiž aj vďaka stabilite, ktorú poskytovala americká bezpečnostná garancia, stelesnená v Aliancii. Dnes sa samotná EÚ stala nevyhnutnou pre stabilitu celej

Európy a dnes sa už ani NATO nezaobíde bez EÚ. Prvýkrát v histórii sa Európa zjednotila dobrovoľne a nie silou zbraní, ako sa o to pokúsili napríklad Karol V., Ľudovít XIV., Napoleon, Wilhelm II. alebo Hitler, ktorí týmto spôsobom neuspeli. Rozpad EÚ by preto mohol byť len výsledkom nejakej katastrofickej krízy; znamenalo by to návrat vnútroeurópskeho súperenia a možno aj vojny. Vo svete, ktorý v ostatných rokoch zaznamenal opätovný návrat k rivalite medzi veľmocami, by preto z politického, ekonomického a vojenského hľadiska mali Európania posilniť svoju jednotu a prehĺbiť integráciu v rámci EÚ, aby si udržali svoj zvolený spôsob života. USA by ich v tomto úsilí mali povzbudiť a okrem spolupráce v rámci Aliancie by mali spolupracovať aj priamo s Úniou, ak chcú, aby Európania podporili ich stratégiu.

Samozrejme, hypoteticky je možné, že Európania a Američania sa budú aj napriek prebiehajúcejmu konfliktu na Ukrajine v nasledujúcich rokoch aj ďalej len tak „motať“ bez akejkoľvek zásadnej zmeny v spôsobe fungovania vzťahov medzi EÚ – NATO a EÚ – USA. Súčasná situácia pritom môže USA dokonca vyhovovať. EÚ, ktorá nie vždy dokáže dosiahnuť potrebný silný strategický konsenzus a prijať rózne kroky, môže v takomto prípade ľahšie podporiť iniciatívy pod vedením USA, alebo prinajmenšom nebude zasahovať do amerických politik. A tu leží večná dilema pre USA: relatívne slabších európskych spojencov možno síce ľahšie naverbovať pre podporu amerických návrhov, ale budú môcť výrazne prispieť aj k ich realizácii? Ak sú totiž spojenci príliš slabí, môžu v skutočnosti skôr zabrániť implementácii amerických návrhov a znevýhodniť Alianciu. Môžu sa dokonca stať zdrojom bezpečnostných problémov.

Ďalšou možnosťou je preto prehĺbiť integráciu EÚ a podľa toho prekonfigurovať spojenectvo s USA. Samozrejmyými krokmi by bolo zavedenie väčšinového rozhodovania v stratégii a zahraničnej politike EÚ a využitie PESCO a EDF na maximálne zefektívnenie európskeho obranného úsilia. Cieľom by bolo presunúť ťažisko rozhodovania z národných hlavných miest do Bruselu, a to v diplomacii aj obrane. Ak by EÚ zvládla túto veľmi náročnú úlohu, potom by časom malo zmysel začať uvažovať o NATO ako o bilaterálnej aliancii medzi USA a EÚ, a nie medzi USA a jednotlivými európskymi štátmi. To je to, čo niektorí americkí autori (Posen, 2018) navrhujú ako jediný spôsob, ako skutočne prinútiť Európanov, aby vybudovali adekvátne obranné spôsobilosti a kapacity. Pre Američanov však naďalej zostáva dilema: Čo je horšie – európska strategická autonómia alebo jej absencia? Je veľmi nepravdepodobné, že by táto cesta postačovala na ochranu európskych záujmov zoči-voči vonkajším mocnostiam, ktoré sa aktívne snažia rozdeliť a rozvrátiť členské štáty EÚ. Pre veľmoci je Európa len jedným z regiónov, kde sa prejavuje ich rivalita a odohrávajú sa ich súboje. V zásade je preto voľba Únie jednoznačná – musí zostať pevnou súčasťou Aliancie. V kontexte konfliktu na Ukrajine v podstate pre ňu iná cesta ani neexistuje.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

BARRIE, Douglas. a kol. 2020. *European defence policy in an era of renewed great-power competition*. The International Institute for Strategic Studies, 2020, 21 s. [online] [cit. 2022-02-10]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/cwa2>>.

- BELAN, Lubomír. 2016. Vlastnosti bezpečnosti. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2016 – zborník vedeckých a odborných prác zo 7. medzinárodnej vedeckej konferencie*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2016, s. 31-37. ISBN 978-80-8040-534-2.
- BERKELEY, Lovelace - HIGGINS-DUNN, Noah. 2020. *Trump halts US funding for World Health Organization as it conducts coronavirus review*. CNBS, 2020. [online] [cit. 2022-02-10]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/adzx>>.
- BISCOP, S. 2018. European Defence: Give PESCO a Chance. In *Survival*, 2018, roč. 60, č. 3, s. 161-80. ISSN 1468-2699. DOI: <https://doi.org/10.1080/00396338.2018.1470771>
- BISCOP, S. 2018. *European Strategy in the 21st Century: New Future for Old Power*. London : Routledge, 2019. 166 s. ISBN 978-0-4297-6399-1. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780429427442-1>
- BISCOP, S. 2021. The Future of the Transatlantic Alliance. In *Strategic Studies Quarterly*, 2021, roč. 14, č. 3, s. 81-94. ISSN 1936-1815.
- BRANDS, Hal – MONTGOMERY, Evan Braden. 2020. One War Is Not Enough: Strategy and Force Planning for Great-Power Competition. In *Texas National Security Review*, 2020, roč. 3, č. 2, s. 80-92. ISSN 2576-1153.
- BRHLÍKOVÁ, Radoslava. 2013. *Politiky Európskej únie po Lisabone*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2013. 326 s. ISBN 978-80-558-0478-1.
- BRHLÍKOVÁ, Radoslava. 2014. *Bezpečnosť a Európska únia*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2014. 208 s. ISBN 978-80-558-0717-1.
- DUŠEK, Jiří a kol. 2012. *Udržitelný rozvoj a funkce moderního evropského státu*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. 368 s. ISBN 978-80-8747-220-0.
- EC. 2021. *EU restrictive measures in response to the crisis in Ukraine*. Brussels : European Council, 2021. [online] [cit. 2022-02-11]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/zjm4>>.
- EC. 2022. *EU sanctions against Russia over Ukraine*. Brussels : European Council, 2022. [online] [cit. 2022-02-11]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/eu-sanctions-against-russia-over-ukraine/>>.
- EDA. 2016. *Pooling & Sharing*. [online] [cit. 2022-02-12]. Dostupné na internete: <https://www.eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/final-p-s_30012013_factsheet_cs5_gris>.
- EDA. 2020. *The Permanent Structured Cooperation (PESCO)*. [online] [cit. 2022-02-12]. Dostupné na internete: <[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/permanent-structured-cooperation-\(PESCO\)#->](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/permanent-structured-cooperation-(PESCO)#->)>.
- EDA. 2021. *European Defence Fund (EDF)*. [online] [cit. 2022-02-12]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/ayg9>>.
- EEAS. 2016. *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy*. Brussels : European External Action Service, 2016. [online] [cit. 2022-02-13]. Dostupné na internete: <https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf>.

- EEAS. 2020. *Why European strategic autonomy matters*. Brussels : European External Action Service, 2020. [online] [cit. 2022-02-13]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/gdgt>>.
- ÉLYSÉE. 2020. *Discours du Président Emmanuel Macron sur la stratégie de défense et de dissuasion devant les stagiaires de la 27ème promotion de l'école de guerre*. [online] [cit. 2022-02-10]. Dostupné na internete: <<https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2020/02/07/discours-du-president-emmanuel-macron-sur-la-strategie-de-defense-et-de-dissuasion-devant-les-stagiaires-de-la-27eme-promotion-de-lecole-de-guerre>>.
- EMMOTT, Robin – MASON, Jeff – CARBONNEL, Alissa. 2018. *Trump claims NATO victory after ultimatum to go it alone*. Brussels : Reuters, 2018. [online] [cit. 2022-02-14]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/uzi7>>.
- EP. 2002. *Berlin Plus Agreement*. European Parliament, 2002. [online] [cit. 2022-02-14]. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/berlinplus_/berlinplus_en.pdf>.
- EP. 2004. *Headline Goal 2010. Approved by General Affairs and External Relations Council on 17 May 2004 endorsed by the European Council of 17 and 18 June 2004*. European Parliament, 2004. [online] [cit. 2022-02-14]. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/sede110705headlinegoal2010_/sede110705headlinegoal2010_en.pdf>.
- EÚ. 2016. Joint declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization, 8 July 2016. In *EU-NATO Joint Declaration*. Brussels : EU Press, 2016 [online] [cit. 2022-02-15]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/21481/nato-eu-declaration-8-july-en-final.pdf>>.
- EÚ. 2017. *Európske hospodárske spoločenstvo*. Európska únia, 2017. [online] [cit. 2022-02-10]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/lsix>>.
- EÚ. 2018. Joint Declaration on EU-NATO Cooperation by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization, 10 July 2018. In *EU-NATO Joint Declaration*. Brussels : EU Press, 2018 [online] [cit. 2022-02-13]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/hrsw>>.
- EÚ. 2019. *Európske obranné spoločenstvo*. Európska únia, 2019. [online] [cit. 2022-02-12]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/uoq2>>.
- FIOTT, Daniel – LINDSTROM, Gustav. 2021. *Strategic Compass*. Paris : European Union Institute for Security Studies, 2021. 66 s. ISBN 978-92-9462-078-1.
- GOTEV, Georgi. 2022. EU might propose freezing funds for Poland and Hungary. In *Euractive*, 2022. [online] [cit. 2022-02-15]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/duk4>>
- HOWORTH, Jolyon. 2019. Autonomy and Strategy: What Should Europe Want? In *Security Policy Brief*, 2019, č. 110, s. 1-6. Brussels : Egmont Institute, 2019. [online] [cit. 2022-02-15]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/qc28>>
- IVANČÍK, Radoslav – JURČÁK, Vojtech. 2013. *Peace Operations of International Crisis Management*. Ostrowiec Świątokrzyski, Poland : Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Św., 2013. 182 s. ISBN 978-83-936652-6-6.

- IVANČÍK, Radoslav. 2020. Zvyšovanie úrovne bezpečnosti a obrany Európskej únie cestou rozvoja vojenských spôsobilostí a kapacít. In *Medzinárodné vzťahy*, 2020, roč. 18, č. 3, s. 276-291. ISSN 1336-1562. [online] [cit. 2022-02-10]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/lqu1>>.
- IVANČÍK, Radoslav. 2021. Bezpečnosť a obrana Európskej únie z pohľadu naplňania politicko-vojenských ambícií. In *Medzinárodné vzťahy*, 2021, roč. 19, č. 2, s. 119-137. ISSN 1336-1562. [online] [cit. 2022-02-10]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/dzi4>>.
- JURČÁK, Vojtech. 2013. Asymetrické hrozby v bezpečnostnom prostredí 21. storočia. In *Bezpečnostné fórum 2013 – zborník vedeckých prác z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Banská Bystrica : Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela, 2013. s. 614-623. ISBN 978-80-557-0497-5.
- JURČÁK, Vojtech. a kol. 2009. *Organizácie medzinárodného krízového manažmentu*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2009. 234 s. ISBN 978-80-8040-387-4.
- JURČÁK, Vojtech. a kol. 2020. *Teoretické prístupy k skúmaniu bezpečnosti*. Ostrava : Key Publishing, 2020, s. 10-19. ISBN 978-80-7418-358-4.
- KAVAN, Štěpán. a kol. 2014. *Bezpečnost spoločnosti v podmínkách Európskej únie*. In České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálnych študií, 2014. 179 s. ISBN 978-80-87472-72-9.
- KAZANSKÝ, Rastislav. 2012. The Security Policy – Cooperation of Actors. In *Journal on Law, Economy & Management*, 2012, roč. 2, č. 2, s. 39-44. ISSN 2048-4186.
- KAZANSKÝ, Rastislav. 2018. *Nové prístupy k transformácii bezpečnostného sektora*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálnych študií, 2018. 133 s. ISBN 978-80-7556-040-7.
- KELEMEN, Miroslav – IVANČÍK, Rastislav. 2012. *Obranné plánovanie a výdavky na obranu: súčasť krízového plánovania štátu*. Košice : Vysoká škola bezpečnostného manažérstva, 2012. 207 s. ISBN 978-80-89282-77-7.
- KOBLEN, Ivan – SZABO, Stanislav – BUČKA, Pavel. 2011. *Obranné spôsobilosti, výskum, vyzbrojovanie a obranný priemysel v kontexte Európskej spolupráce*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2011. 380 s. ISBN 978-80-8040-432-1.
- KOSTREC, Matej – KOSTRECOVÁ, Eva. 2020. Oblasti najväčších bezpečnostných hrozieb reálneho sveta. In *Bezpečnostní výzvy súčasného sveta*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2020, s. 34-40. ISBN 978-80-7251-498-4.
- KREJČÍ, Oskar. 2011. Doktrinální myšlení. In *Pro a Proti*, 2011. [online] [cit. 2022-02-15]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/jnb0>>.
- KREJČÍ, Oskar. 2011. *Proč bude válka*. [[online] [cit. 2022-02-15]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/oqae>>.
- LABUZÍK, Milan – OLAK, Antoni. 2013. *Európska únia: vybrané témy*. Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości, Ostrowiec Świętokrzyski, 2013. 144 s. ISBN 978-83-936652-5-9.

- LORD, Ellen, M. – THOMPSON, Andrea, L. 2019. *Letter to EU High Representative Federica Mogherini*. Washington D. C., 2019. [online] [cit. 2022-02-12]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/xjnz>>.
- MAJCHÚT, Ivan. 2018. Súčasné bezpečnostné aspekty. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2018 – zborník vedeckých a odborných prác z 9. medzinárodnej vedeckej konferencie*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, s. 233-241. ISBN 978-80-8040-568-7.
- MAREK, Ján. 2019. *Mierové operácie OSN*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2019. 90 s. ISBN 978-80-8040-581-6.
- MEDELSKÝ, Jozef. 2017. *Medzinárodná bezpečnosť*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2017. 293 s. ISBN 978-80-8054-732-5.
- MURDZA, Karol. 2005. Bezpečnosť: Teoretická konštrukcia a sociálny systém. In *Bezpečnostní teorie a praxe*. Sborník Policejní akademie ČR. Zvláštní číslo – 1. díl. Praha: PA ČR, 2005, s. 249-280. ISSN 1211-2461.
- NATO. 2014. *Wales Summit Declaration*. Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Wales on 05 Sep. 2014. [online] [cit. 2022-02-15]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/fxh9>>.
- NATO. 2015. *Smart Defence*. [online] [cit. 2022-02-15]. Dostupné na internete: <<https://www.nato.int/docu/review/Topics/EN/Smart-Defence.htm>>.
- NATO. 2019. *London Declaration. Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in London 3-4 December 2019*. [online] [cit. 2022-02-16]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/m578>>.
- NATO. 2022. *Enhanced Forward Presence*. Brussels : North Atlantic Alliance, 2021. [online] [cit. 2022-02-16]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/pfr0>>.
- NEČAS, Pavel – KOLLÁR, Dávid. 2018. Bezpečnostná stratégia EÚ a jej význam pre sektorovú bezpečnosť. In *Medzinárodné vzťahy 2018 : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*. Bratislava : Ekonóm, 2018. s. 519-529. ISBN 978-80-225-4602-7.
- PCBE. 2020. *India / Raisina Dialogue: High Representative/Vice-President Borrell in New Delhi for bilateral visit to India and to attend the Raisina Dialogue*. Press Club Brussels Europe, 2020. [online] [cit. 2022-02-16]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/bdxj>>.
- POSEN, Bary, R. 2018. *Restraint: A New Foundation for U.S. Grand Strategy*. Ithaca : Cornell University Press, 2018. 256 s. ISBN 78-1-50170-072-9.
- PROCHÁZKA, Josef – NEČAS, Pavel. 2020. *Přístupy k tvorbě bezpečnostních a obranných strategií*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Belianum - Univerzita Mateja Bela, 2020. 202 s. ISBN 978-80-557-1656-5.
- PROCHÁZKA, Josef – NOVOTNÝ, Antonín – STOJAR, Richard – FRANK, Libor. 2018. The Long Term Perspective for Defence 2030 – Comparative Analysis. In *Politické vedy*, 2018, roč. 21, č. 4, s. 118-139. ISSN 1335-2741. DOI: <http://doi.org/10.24040/politickevedy.2018.21.4.118-139>.
- RANKIN, Jennifer. 2021. ECJ adviser backs rule-of-law measure in blow to Poland and Hungary. In *The Guardian*, 2021. [online] [cit. 2022-02-10]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/umu1>>.

- ROŽŇÁK, Petr. 2015. *Mechanismy fungování Evropské unie*. Ostrava : Key Publishing, 2015. 331 s. ISBN 978-80-7418-237-2.
- ROŽŇÁK, Petr. 2019. Zahraniční bezpečnostní a obranná politika členských států Evropské unie. In *Národní a mezinárodní bezpečnost 2019 – zborník vedeckých a odborných prác z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl gen. Milana Rastislava Štefánika Štefánika, 2019, s. 415-423. ISBN 978-80-8040-582-3.
- SHEPHERD, Christian – JORDAN, Adam. 2022. China warns UK ties at risk after warship mission. In Reuters, 2022. [online] [cit. 2022-02-16]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/amtX>>.
- TABERY, Erik. 2020. Rusko-čínsky prezident Zeman. In *Respekt*, 2020. [online] [cit. 2022-02-16]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/bly8>>.
- TFG. 2018. Speech by Federal Chancellor Dr Angela Merkel at the ceremony awarding the International Charlemagne Prize to French President Emmanuel Macron in Aachen on 10 May 2018. The Federal Government, 2018. [online] [cit. 2022-02-16]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/nus9>>.
- TOMÁŠEK, Róbert. 2019. Aktuálne bezpečnostné hrozby. In *Národní a mezinárodní bezpečnost – zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl M. R. Štefánika, 2019, s. 483-492 ISBN 978-80-8040-582-3.
- U.S. DoD, 2020. *Operation Inherent Resolve. Targeted Operations to Defeat Islamic State*. Washington : United States Department of Defense, 2020. [online] [cit. 2022-02-16]. Dostupné na internete: <<https://dod.defense.gov/OIR/>>.
- UŠIAK, Jaroslav. 2010. Bezpečnosť – konceptuálny rámec. In *Bezpečnostné fórum 2010 : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Banská Bystrica : Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela, 2010, s. 25-30. ISBN 978-80-8083-980-2.
- WADHAMS, Nick – JACOBS, Jacobs. 2019. President Trump Reportedly Wants Allies to Pay Full Cost of Hosting U.S. Troops Abroad 'Plus 50%. In *Time*, 2019. [online] [cit. 2022-02-15]. Dostupné na: <<https://lnk.sk/ogmq>>.
- ZALAN, Eszter. 2021. EU Commission letters to Poland, Hungary: too little, too late? In *EU Observer*, 2021. [online] [cit. 2022-02-15]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/brp0>>
- ZŮNA, Pavel – PIKNER, Ivo. a kol. 2013. *Obranné plánování v rezortu obrany (Současné přístupy k obrannému plánování)*. Brno : Univerzita obrany, 2013, 117 s.

plk. gšt. v. z. doc. Ing. Radoslav IVANČÍK, PhD. et PhD., MBA, MSc.

Akadémia Policajného zboru

Sklabinská 1, 835 17 Bratislava

tel.: 09610 57490

e-mail: radoslav.ivancik@akademiapz.sk